

Kristina Martelanc (2019)

Vzponi iz brezna stiske

Gorica: Goriška Mohorjeva družba. 193 strani.
ISBN: 978-88-96632-82-6

To besedilo je poročilo o vtisih bralca, ki si ne bi drznil ocenjevati nečesa, kar presega njegov čustveni doseg in praktično spretnost. Glede praktične spretnosti se zdi, da avtorica razpolaga s širokim naborom načinov, kako se približati svetovankam in svetovancem in sprožiti v njih proces osebno-stnega urejanja in rasti. Predvsem pa marsikoga presega v občutljivosti, zaznavanju neizrečenega in slutnji primerne ravnaja, da iskrene vdanosti in človečnosti niti ne poudarim, saj sta predpostavljeni.

Avtorica, ki je diplomirala na Visoki šoli za socialno delo v Ljubljani, živi in dela na oni strani meje, ki ločuje del Slovencev od matične domovine. Dela v svetovalnici tržaške škofijske Karitas, njena knjiga pa je izšla v italijanski Gorici, pri Goriški Mohorjevi družbi. To so trije elementi, zaradi katerih se je, kot domnevam, njena knjiga znašla v mojih rokah pozneje, kot bi se spodobilo. Vtis imam, da ni bila oglaševana tako kot druge slovenske knjige, saj bi sicer kot človek, ki redno spremljam kataloge novih knjig, njen izid zaznal pravočasno.

Knjiga je zasnovana kot zbirka opisov primerov avtoričinega dela v svetovalnici za posameznike, družine in skupine, brez posebnih teoretskih ali raziskovalnih pretenzij; celo brez danes tako pogostega namena, da bi delila nasvete drugim ter sebe in svojo spretnost silila v ospredje. Namen njenega pisanja je globlji, duhoven. Je pričevanje o človeškem trpljenju in družnem prizadevanju, kako ga izkoristiti za rast.

0009-0007-0946-5858

Namen knjige je postaviti simboličen hvaležen pričevanjski spomenik vsem različnim preizkušnim, ki nas s svojim zgledom zaupanja in pogumne volje spodbujajo, da se vedno znova trudimo za dostojanstveno, človeka vredno življenje. (Str. 7)

Avtorica opisuje pogovore z ljudmi, ki so se obrnili nanjo po pomoč, in njihov vzpon »iz brezna stiske«. Naj povzemem nekaj izhodiščnih zgodb njenih sogovornikov za prvi vtis.

Trinajstletna deklica živi z očetom, ki se je po ženini smrti zaprl vase in se ukvarja s stroko. Tudi od hčere zahteva, da prebira strokovna besedila in doma posluša njegova predavanja in pred njim obnavlja, kaj si je zapomnila. V stik s svetovalko je prišla po posredovanju socialne delavke, saj so v šoli menili, da je poskušala narediti samomor tako, da si je čez glavo poveznila in zavezala plastično vrečko. Deklica sliši glasove, ki ji kriče ukazujejo, naj teče. Izvaja posebne prisilne ritualne gibe. Za vsem tem se skrivajo žalovanje za mamo in otroštvom in ambivalentna čustva do strogega, omejujočega, osamljenega in, kot pravi deklica sama, trpečega očeta.

Šestnajstletni srednješolec, ki ima starše z univerzitetno izobrazbo, urejen in pripraven za vsakovrstna ročna dela, čuti trajen, izrazit in močan odpor do šole in je temu primerno v njej neuspešen. Rad bi bil avtomehanic. Starša pa si ne predstavljata, kako bo živel brez (visoke) izobrazbe.

Še ne polnoletno dekle s precej starimi starši, ki se jih sramuje, je, rojeno s krajšo nogo, preživelo zasmehovanje in zapostavljanje v vrtcu in osnovni šoli, preden so ji napako odpravili. Težko se uči. Debelušna, nepriljavna, starinsko oblečena, z nemogočimi očali, je prišla po pomoč, ker ne prenese več očetove grobosti, preprirov med staršema, in bi rada zaživela drugače, a ne ve, kako to doseči.

Tu so še: postaven fant v napol vojaški opravi iz družine nasilnega alkoholičnega očeta, fant, ki trenira »full contact« in misli, da se da vse rešiti z nasiljem, a hkrati čuti, da to ni prava pot; petnajstletno fantovsko dekle, ki po malem pije, in jo ima, da bi se ubila; močna in pokončna gospa, ki se ji na vratu vidijo sledovi sinovega davljenja; lep moški, ki ga je svetovalka našla pijanega, ležečega na tleh pred vrati svoje pisarne; zapita brezdodka, južnjaška prostitutka, ki so jo vrgli iz zadnjega zatočišča, ker se noče zdraviti. Niso lahki »primeri«.

Besedilo se bere bolj kot zbirka leposlovnih črtic in ne kot strokovno besedilo, ki bi se sklicevalo na metodične smernice in teoretske pojme. Gre za preproste, skromno zadržane pripovedi; v njih pa se skrivata dobro teoretsko znanje in pristna človečnost. Omenil sem že, da avtorica ne razlaga teorije in ne deli nasvetov. Preprosto opisuje srečanja s sogovorniki, kot so potekala; včasih s kratko uvodno predstavitevijo okoliščin ali predzgodovine srečanja in epilogom o življenju človeka po koncu formalnega srečevanja. Domnevam, da ti opisi niso nastali na podlagi prepisov zvočnih posnetkov pogovorov (transkriptov), ampak so po spominu obnovljeni pogovori, verjetno na podlagi takojšnjih dobrih zapiskov po pogovorih in oblikovani

v knjižnem jeziku, ko so v resnici potekali v slovenskem tržaškem dialektu ali italijanščini.

Naj opozorim samo na nekaj značilnosti teh zapisov in svetovalnine metode. Pozornost vzbudi fenomenološki opis prvega stika z osebo in nadaljnjih srečanj. »Fenomenološki« pomeni natančen opis osebe, vtisa o drugem, kot ga je doživljala svetovalka, tudi doživljanje svojih čustvenih in miselnih odzivov.

Na pogovor pride petnajstletno dekle lepega in prijetnega videza. Ko vstopi v sobo, opazim, da ima telesno držo kot kakšen fant: noge so razkročene, palci so zatakneni v žepih, brada je izzivalno potisnjena naprej, ramena so privzdignjena in mednje je potisnjen vrat, z nogami lenobno drsa po tleh in jih vleče za sabo. Skratka, vsa njena pojava ima podobo fantovskega vzklika: »Hej, ti!« Daje mi vtis arogance in upora. K temu občutku pripomore tudi njen zaničljivo-posmehljivi izraz okoli ust. Mojo pozornost pa najbolj pritegnejo njene oči, ki so na trenutke žalostne in prestrašene, na trenutke pa nabite z jezo in bolečino. Takoj sem pozorna na dvojnost sporočila ... V sebi čutim, da sem ji naklonjena. (Str. 59)

Kaže, da je prvi in za začetek procesa metodično pomemben dogodek, ko svetovalka »začuti« svetovanko, določeno potezo njene osebnosti, ki odmeva v svetovalki, in ob kateri se »zasidra« oziroma notranje poveže z njo. Nekaj na sogovornici ji postane všeč, naj bo njen zunanji videz še tako mizeren. Ob »ljubki deklici« gre to naravno, samo od sebe. Pri kaki drugi, bolj odbijajočega videza, so to »radovedne in vedre oči«. Pri kom jo »pretrese pogled« ali pa vidi odločnost, trmo in energijo.

Druga opazna značilnost metode je svetovalkina samokontrola oziroma preiščena strategija, po kateri se strokovnjakinja razlikuje od »navivne prijateljice« ali »spremljevalke«, čeprav po koncu sestankov ostane prava prijateljica svojih klientk. Tako, na primer, svetovalka, da ne bi pokvarila odnosa, zadrži informacijo iz drugega vira o dohodkih svetovanke, ki je dajala vtis, da nima dohodkov, in čaka, da bo to sama razkrila. Zadrži nejevoljo, odpor, impulz po ukazovanju, določanju ultimatov. Potrpežljivo in mirno daje času čas in čaka na *kairos*, primeren trenutek ali spoznanje svetovanke same.

Tretja značilnost svetovalkinega odnosa je spoštovanje svetovank in svetovancev, krepitev njihove moči, in to tako zelo, da jim celo preda vodenje pogovora: »Kar ti vodi pogovor.« Potem jim seveda pomaga. Odkriva njihove želje, sanje in moči. »Kaj te veseli, kaj bi rad, kje se vidiš v prihodnosti?« Zaupa jim svoje osebno doživljanje in izkušnje: »Tudi jaz sem v tvojih letih ...«

Omenim naj še napotovanje in poznavalsko tkanje socialne mreže, v katero se »ujamejo« nekateri svetovanci in svetovanke že med »obravnavo«, predvsem pa po končanih obiskih pri svetovalki.

Teoretski stavki, izjave o metodi, »stavki vede o socialnem delu«, so izrečeni v pogovoru, popolnoma v skladu z načelom, ki ga tako poudarja Gabi Čačinovič Vogrinčič, da je treba svetovancu posredovati strokovni jezik; da ta ni

privilegij strokovnjaka, ampak po izvoru in uporabi tudi znanje svetovanca. Teorija socialnega dela ni ezoterična veda.

Podrobnejša analiza bi odkrila še druge »tehnik«, s katerimi svetovalka s svetovanci in svetovankami soustvarja »vzpon iz brezna stiske«. Avtorica sama je iz teh zgodb izluščila tri preproste smernice: 1. Ne ostajaj sam v stiski, ampak poišči človeka, kogarkoli, in se mu zaupaj. 2. Skušaj najti in gojiti to, kar ti je všeč in kar ti ne škoduje ne telesno, ne duševno, ne duhovno. 3. Vztrajaj v obojem in ne obupaj, tudi če ni takojšnjih sadov (str. 8).

Vse besedilo preveva občutek pristne človeške zavzetosti za drugega in veselja ob njegovem napredku. Skoraj ni opisa teh poti v znosnejšo prihodnost, ob katerem se mi niso orosile oči. Berite!

Blaž Mesec